

ÄLDREBAROMETERN 2010

PROs ÄLDREBAROMETER 2010

2010-07-18

Reviderad upplaga augusti 2010

Äldrebarometern omfattar 33 frågor under åtta olika områden. I rapporten kan resultatet avläsas kommun för kommun för alla de 236 kommuner som omfattas.

Ansvarig för undersökningen är Guy Lööv, ombudsman vid PRO, tel 08 – 701 67 31

PROs Äldrebarometer 2010

Sammanfattande inledning

De flesta av Sveriges kommuner är ganska hyggliga att leva i för pensionärer. Samtidigt kan vi konstatera att det är stora skillnader mellan kommunerna och också inom respektive kommun. En kommun kan få höga poäng inom ett område men vara mindre bra eller rentav dålig på andra.

Det finns också ett antal kommuner som har en rejäl hemläxa att göra om de vill vara verkligt äldrevänliga.

Under hösten 2009 och våren 2010 kartlade våra medlemmar 237 av landets kommuner i en stor gemensam undersökning. Denna kartläggning, som fått namnet Äldrebarometern visar hur det ser ut idag men ger också besked som framtida planer för äldreomsorg och boende.

Medlemmarna har fått betygsätta 33 områden, utifrån ett gemensamt formulär. Det lägsta betyget var ett och det högsta sex.

Drygt 60 procent av kommunerna hade ett medelvärde som låg över 3,5 medan 16 kommuner, knappt 7 procent, hade ett medelvärde som understeg tre. För samtliga kommuner låg genomsnittet på knappt 3,8.

Även om vi har undersökt ett stort antal aspekter som rör äldres liv vill vi inte utse den bästa kommunen i landet. Vi menar att den kommunen inte finns. Alla har brister och förtjänster.

Hur bra en kommun är att leva i avgörs av hur den enskilde värderar de olika områden vi har studerat. Äldre personer är en mycket heterogen grupp med olika önskemål och behov. För den som har stora omsorgsbehov är kvaliteten inom äldreomsorgen avgörande för ett gott liv medan en frisk pensionär med ett aktivt och rörligt liv kan värdera även andra förhållanden som viktiga.

Istället för att tala om den bästa kommunen vill vi lyfta fram goda exempel, som kan inspirera till liknande insatser.

Äldreomsorg, tillgänglighet och inflytande: Goda exempel

De goda exemplen har valts ut inom följande områden:

- Äldreomsorg
- Tillgängligt boende och tillgänglig miljö
- Äldres möjligheter till inflytande

En jury har granskat resultatet av kartläggningen och valt ut de kommuner som kan tjäna som goda exempel. Juryn har utgått från det betyg kommunen fått av sina granskare och de kommentarer och motiveringar till betyget som dessa har gett i samband med betygssättningen.

Juryn bestod av: Monika Olin Wikman debattör och medförfattare till boken "Vi vill inte bli gamla som äldreomsorgen ser ut idag, Lars Wettergren före detta ordförande i PRO, Lars Erik Wånell chef för Stockholms Läns Äldrecentrum och Guy Lööv ombudsman på PRO.

Goda exempel

Juryn har utsett följande kommuner som goda exempel:

- Gullspång för satsningar inom äldreomsorgen
- Sundsvall för möjligheterna för äldre till inflytande i kommunen
- Lidköping och Lomma satsningar för tillgänglighet i miljö och boende

Jämförelser mellan kommuner

Av de kartlagda kommunerna har 29 får högre än 4,5 i genomsnitt medan 16 får under 3. Det är värt att framhålla att kommuner som har låga genomsnittliga poäng ändå kan ha enskilda områden där poängen är höga och vice versa. Ett lågt genomsnittsbetyg indikerar ändå att det finns stora förbättringsmöjligheter att ta tillvara.

Kommuner med 4,5 eller högre i genomsnitt:

Bromölla, Burlöv, Degerfors, Emmaboda, Eslöv, Eskilstuna, Gullspång, Hallstahammar, Hammarö, Haparanda, Herrljunga, Hudiksvall, Hultsfred, Härryda, Karlskrona, Karlstad, Kinda, Lessebo, Lidköping, Ljungby, Lomma, Nora, Norrköping, Orsa, Orust, Piteå, Staffanstorps, Sundsvall, Vadstena.

Kommuner med genomsnitt under tre:

Bengtsfors, Finspång, Kramfors, Ljusnarsberg, Lysekil, Mölndal, Nordmaling, Nyköping, Partille, Strömsund, Tierp, Tjörn, Tranås, Vimmerby, Älvsbyn, Östersund.

Vad har betydelse för kommunernas engagemang?

Finns det något gemensamt mönster för de kommuner som fått höga betyg i vår granskning. Vi har granskat några förhållanden, som skulle kunna ha betydelse och de gäller politisk majoritet, kommunstorlek, glesbygd/ tätort samt andelen pensionärer och andelen 80+.

Politisk majoritet

Det har inte någon betydelse vilken politisk majoritet som styr i kommunen. Skillnaderna i betyg mellan kommuner styrda av de rödgröna eller av alliansen är så små att det inte går att dra några slutsatser av dem.

Kommunstorlek och glesbygd/tätort

Det finns inget generellt mönster som visar att storleken på kommunen har någon avgörande betydelse för hur bra eller dåligt kommunen är anpassad till äldres krav. Inte heller spelar det någon större roll om man lever i glesbygd eller tätort utifrån en mer allmän bedömning. Granskar vi däremot vissa särskilda områden finner vi en del skillnader.

Nedan ges exempel på områden där små kommuner och glesbygd får bättre betyg :

- Tillgång till trygghetsboenden
- Bemötande från kommun, landsting och kommersiella verksamheter
- Möjligheter att komma fram till rätt person via kommunens växel utan att använda knapptelefon
- Personalkontinuitet inom äldreomsorgen

Områden där större kommuner och tätorter fick högre betyg:

- Tillgänglig kollektivtrafik
- Inflytande för pensionärsråden
- Tillgång till fixartjänster.

Andelen pensionärer och 80+

Vi har också jämfört poängsättningen utifrån andelen pensionärer och andelen personer äldre än 80 år. Det finns inga genomgående skillnader mellan dessa kommuner och övriga. På vissa områden ligger de något lägre än genomsnittet på andra något högre. När det skiljer sig handlar det om två till tre tiondelar.

Betydelsen av fungerande handikappråd och pensionärsråd

Det är svårt att skatta den direkta betydelsen av dessa råd men i några av kommentarerna poängteras att handikappråd och pensionärsråd drivit igenom vissa satsningar. För handikappråden har det bland annat gällt tillgänglighet och för pensionärsråden boendefrågor.

Skillnader mellan länen

De allra flesta länen ligger mellan 3,6 och 4,0 i betyg. Blekinge har högst med drygt 4,0 och Ångermanland lägst med drygt 3,2.

Arbetet med Äldrebarometern

Kartläggningen och betygsättningen har genomförts lokalt av PROs medlemmar. Utifrån ett färdigt frågeformulär uppdelat på 8 huvudområden och 33 underområden har de genomfört granskningen. Vid betygsättningen har de utgått från en sexgradig skala med tydliga anvisningar för respektive betyg.

Det praktiska arbetet har anpassats efter lokala förutsättningar och önskemål. I många kommuner har det bedrivits som en studiecirkel med flera deltagare i. Andra har utsett någon eller några personer för arbetet. I en hel del kommuner har ansvaret lagts på de lokala föreningarna.

Granskade områden

Äldrebarometern omfattar följande åtta huvudområden:

1. Boendet - vanligt, särskilt boende och trygghetsboenden
2. Tillgänglighet till byggnader och miljöer
3. Transporter- kollektivtransporter och färdtjänst
4. Gemenskap och fritidsverksamhet
5. Medborgerligt deltagande och inflytande

6. Åldersdiskriminering
7. Information och kommunikation
8. Omsorg, vård och service

Som framgår ovan har de sedan delats upp i sammanlagt 33 delområden. Merparten av barometerns kartläggning omfattar sådant som kommunen kan besluta om. Det finns dock frågor där kommunalpolitiken har mycket små möjligheter att påverka. Som exempel kan nämnas frågor inom åldersdiskrimineringen som rör bemötandet i kommersiell verksamhet. Samtidigt har det betydelse för hur äldrevänlig en kommun är att leva i.

De åtta områden som valdes anknyter också till de kriterier som WHO utgår ifrån i sin bedömning av Age Friendly Cities.

Äldrebarometerns betygsättning handlar både om att bedöma beslut och regelverk, utifrån tydligt angivna kriterier, och att mer subjektivt värdera förhållanden i kommunen. Denna subjektivitet bygger på den erfarenhet och kunskap som våra medlemmar har att leva som pensionär i sin kommun.

Tabeller och frågeformulär

I följande två bilagor hittar ni dels frågeformuläret, dels en tabell över Äldrebarometerns resultat kommun för kommun och område för område.